

Jakkula Ritva

Ammatillisuuden kehittyminen hanketyön tukemana varhaiskasvatuksessa

Kandidaatintyö
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Varhaiskasvatuksen koulutus
2018

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Ammatillisuuden kehittyminen hanketyön tukemana varhaiskasvatuksessa (Ritva Jakkula)

Kandidaatintyö, 32 sivua,

Huhtikuu 2018

Tutkimukseni lähtökohtana on ajatus varhaiskasvatustyön ammatillisuuden ja osaamisen kehittymisestä. Tutkimus fokusoituu tapaustutkimuksen keinoin työn kehittämiseen ja muutokseen nimenomaa hanketyön tukemana. Varhaiskasvatuksen ammatillisuus liitetään tietoon lapsen hyvinvoinnin tukemisesta ja siinä korostuu laaja-alainen osaaminen, tietojen, taitojen ja eettisten näkökulmien kokonaisuus. Ammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentävistä, yksittäisistä opituista asioista, joihin vaikuttavat työntekijän kokemus, arvot ja asenteet.

Varhaiskasvatustyössä arvostetaan vahvaa osaamista, sen ylläpitämistä ja kehittämistä. Työ koostuu useista osaamisen alueista, jotka liittyvät varhaiskasvatuksen osaamiseen, perustehtäviin, yhteistyöhön, vuorovaikutukseen ja työn taustalla olevan lainsäädännön osaamiseen ja arjen työn kehittämiseen ohjausjärjestelmää vastaavaksi. Ne liitetään myös vahvasti varhaiskasvatuksen laatutekijöihin. Osaaminen on nähtävä paitsi yksilön näkökulmasta, myös suhteessa koko työyhteisöön.

Ammatillisuuden kehittäminen voidaan nähdä haasteena, mutta myös mahdollisuutena saavuttaa uusia tavoitteita ja näkökulmia omaan työhön. Tämän ajatuksen pohjalta nostan tutkimukseen, tapauksen omaisesti, varhaiskasvatukselle ajankohtaisen hankkeen Uudistuva varhaiskasvatus. Työni tavoitteena on kuvata kirjallisuuden ja Uudistuva varhaiskasvatus-hankkeesta saadun tiedon avulla muutosta ja työn osaamisen ja ammatillisuuden kehittämistä hankkeen tukemana varhaiskasvatustyössä.

Tutkimuksellani haluan omalta osaltani osallistua keskusteluun uudistuksista ja niiden toteuttamisen tavoista ja vaikutuksista arjen varhaiskasvatustyöhön. Näyttääkin, että hanketyö on menetelmänä selvästi lisääntynyt 2000- luvulla varhaiskasvatuksen tutkimuksessa ja ammatillisuuden kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen tutkimukset ovat kuitenkin lähinnä kohdistuneet toteutettuihin hankkeisiin ja niiden toteuttamiseen, ei niinkään itsessään hanketyön käsitteeseen. Ammatillisuuden ja osaamisen kehittämisen välineenä hankkeen kaltaisella työtavalla on mahdollisuus paitsi tuottaa ja ylläpitää ajankohtaista tietoa, myös kehittää yhteisiä työtapoja ja alueellista verkostoitumista.

Tarkasteluni kohdehankkeena olevan Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen tuomat kokemukset ja vaikutukset ovat todennettavissa varhaiskasvatuksen arjessa tulevaisuudessa, joten kuvaukseni tässä tutkielmassa liittyy sen syntymiseen, olemassaoloon ja toteutumiseen. Hanketyöhön liittyvää tutkimusta tarvitaan lisää ja toteutuessaan huomio on kiinnitettävä sen mahdollisuuksiin tukea varhaiskasvatuksen arjen toimintaympäristöä, -kulttuuria ja lapsen hyvinvointia.

Avainsanat: Ammatillisuus, osaaminen, muutos työssä, varhaiskasvatushanke, Uudistuva varhaiskasvatus- hanke.

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Metodologiset lähtökohdat ja tutkimustehtävä	7
2.1	Tapaustutkimus.....	7
2.2	Tutkimustehtävä	10
3	Ammatillinen kehittyminen varhaiskasvatustyössä	11
3.1	Osaaminen ja sen kehittäminen varhaiskasvatustyössä	13
3.2	Muutos varhaiskasvatustyössä	16
4	Hanketyö osana työn ammatillisuuden kehittymistä	21
4.1	Uudistuva varhaiskasvatus- hanke	22
4.2	Kehittämis- ja tutkimushankkeita	24
5	Pohdinta	26
5.1	Tutkimuksen luotettavuustarkastelua.....	29
	Lähteet	31

1 Johdanto

Tutkimukseni lähtökohtana on ajatus hanketyöstä, osana varhaiskasvatustyön ammatillisuuden kehittämistä. Tavoitteena on kuvata kirjallisuuden ja julkisesti saatavissa olevan Uuden varhaiskasvatushankkeen materiaalin avulla työn osaamisen ja ammatillisuuden kehittämistä hankkeen tukemana varhaiskasvatustyössä. Tutkimuksen keskiössä on ajatus työhön liittyvästä muutostarpeesta johtuva kehittäminen.

Hanketyö on ollut varhaiskasvatuksessa jo vuosia tuttu menetelmä tutkia eri ilmiöitä, jakaa asiantuntija tietoa ja kouluttaa henkilöstöä. Hankkeen synonyymina käytetään usein käsitettä projekti. Tässä tutkimuksessa määrittelen hankkeen ja hanketyön luonteeltaan laajempaa kokonaisuutena, kuin projektin käsite yleiskielessä ymmärretään. Hankkeelle merkittäväksi muodostuvat sen sidosryhmät, joilla on yhteinen tavoite. Tällaisina voi ymmärtää esimerkiksi koulutuksen tarjoajat, siihen osallistujat sekä koulutuksen rahoituksen myöntäjät.

Näkökulmani tähän työhön on varhaiskasvattajan näkökulma. Ajatteluni pohjautuu lapsen oikeuteen omaan hyvinvointiinsa ja oppimisen merkitykseen ihmisen kasvussa ja kehityksessä. Osallistumiseni vuosien varrella erilaisiin varhaiskasvatushankkeisiin on herättänyt kysymyksen niiden tuomasta lisäarvosta suhteessa ammatillisuuteen ja osaamiseen, sekä niiden kehittymiseen arjen työssä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, s. 28) ammatillisuus, osaaminen ja kehittämisote ovat toimintakulttuuria rakentavia tekijöitä. Ammatillisuuden kehittymistä ei pidä nähdä vain yksilön omana prosessina, vaan osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria sisältää aina näkökulman yhteisöllisyydestä. Varhaiskasvatuksessa työntekijän ammatilliseen kehittymiseen vaikuttaa kokonaisuus, hänen asenteensa, arvonsa ja lapsikäsitteensä. (Vujičić & Čamber Tambolaš, 2017, s. 1583.) Hankkeiden tuoma lisäarvo ammatilliseen kehittymiseen riippuu sen juurruttamisen onnistumisesta koko työyhteisöön ja -kulttuuriin.

Suomessa otettiin käyttöön 1.8.2017 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), uusi varhaiskasvatusta ohjaava normatiivinen asiakirja, jonka taustalla puolestaan on varhaiskasvatustalaki (2015). Ajankohtaiseksi oli tullut uudistaa paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja kehittää varhaiskasvatustyön osaamista vastaamaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2016) ja varhaiskasvatustalaki (2015). Tätä työtä ja muuta varhaiskasvatusarjen kehittämistyötä tukemaan myönsi Opetushallitus hakuperusteisesti erityisavustusta kuntien ja kuntayhtymien hankkeisiin. Näin aloitettiin

Oulun alueella Uudistuva varhaiskasvatus- hanke yhteistyössä kulttuuri- ja Opetusministeriön, kuntien sekä Oulun yliopiston kanssa.

Tutkimuksellani haluan omalta osaltani osallistua keskusteluun uudistuksista ja niiden toteuttamisen tavoista ja vaikutuksista arjen varhaiskasvatustyöhön. Tutkimukseeni liittyvän kirjallisuuden mukaan hanketyö on menetelmänä selvästi lisääntynyt 2000- luvulla varhaiskasvatuksen tutkimuksessa ja ammatillisuuden kehittämisessä. Varhaiskasvatuksessa hanketyötä onkin tutkittu lähinnä toteutuneiden hankkeiden näkökulmista. Hanketyö käsitteenä, sen merkitys sinänsä on jäänyt vähälle tutkimukselle, mikä näkyi vähäisenä lähdemateriaalina. Tämä osaltaan lisäsi mielenkiintoa tutkia ammatillisuuden ja hanketyön välistä suhdetta.

2 Metodologiset lähtökohdat ja tutkimustehtävä

2.1 Tapaustutkimus

Tutkimuksen kohteena on hanketyö varhaiskasvatustyön osaamisen kehittymisen taustalla. Lähestyin tutkimustehtävää tapaustutkimuksen keinoin. Hankkeen voi ymmärtää yhtenä kerrallisena kokonaisuutena, tiettynä ajankohtana tapahtuvana ilmiönä, tapauksena. Tässä tutkimuksessa tapausta edustaa Uudistuva varhaiskasvatus- hanke. Luonnollista oli tarttua tutkimustehtävään laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdista ja tapaustutkimukselle ominaisella otteella.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on kiinnostunut ilmiöistä, merkityksistä ja erilaisista prosesseista. Kvalitatiivinen tutkimus on usein kuvailevaa ja etenee yksittäisistä havainnoista tuloksiin. (Kananen, 2017, s. 36.) Perinteisestä kvalitatiivisesta tutkimusotteesta poiketen, olen lähestynyt tässä tutkimuksessa tutkimustehtävää deduktiivisesti hanketyöhön liittyvän osaamisen ja ammatillisuuden kehittymisen laajemmasta kuvailusta kohti Uuden varhaiskasvatushankkeen kuvailua.

Tapaustutkimus on klassinen tutkimustyyppi. Se on keskeinen kvalitatiivisen metodologian strategia. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että se pyrkii erilaisten ilmiöiden kuvailuun tai tekstin ja toiminnan merkityksen tulkitsemiseen ja ymmärtämiseen. Tutkimuskohteena on yksittäinen tai useampi tapaus tai tilanne, joista kerätään tietoa mahdollisimman kattavasti esimerkiksi havainnoimalla, haastattelemalla tai erilaisia dokumentteja tutkimalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, s. 166; Metsämuuronen, 2003, s. 170; Kananen, 2013, s. 57.)

Kananen (2013, s. 54) luonnehtii tapaustutkimusta Yin (2003) mukaan, joka korostaa tapaustutkimuksen tekemistä ilmiöstä omassa kontekstissaan. ”Tapaustutkimuksen kohteena on yksi tai useampi tapaus, josta halutaan syvällinen tieto” (Kananen, 2013, s. 54). Tutkimuksen viitekehyksen jo menneiden ilmiöiden tutkimustulosten käyttämisestä huolimatta case- tutkimus kohdistuu tämänhetkiseen ilmiöön. Yin (2003) edustama kuvaileva tapaustutkimus, jossa pyritään esittämään ilmiöstä mahdollisimman hyvä kuvaus, on tapaustutkimuksen perusmuoto. Kuvailua pitemmälle menevä tutkimus pyrkii kuvailun lisäksi selittämään ilmiön kehittymistä nykytilaansa ja sen miksi se kuvatuslaisena on juuri sellainen. (Kananen 2013, s. 55.)

Tavoitteenani on ollut kerätä tämän tutkimuksen tieto kirjallisuudesta, aikaisemmista tutkimuksista ja Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeesta. Lähteinä on ollut myös muutaman kunnan päätöksiä liittyen hanke rahoituksen anomiseen ja käyttöön. Näin ilmiötä voi ymmärtää entistä syvällisemmin ja siinä laajuudessa, kuin se tällä hetkellä on mahdollista. Kirjallisuutta valitessani pääpaino oli mahdollisimman uudessa ja tutkimuksen asiasisältöä rikastuttavassa tiedossa. Tutkimuskirjallisuutta monipuolisesti lukemalla ja analysoimalla pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseen mahdollisimman kattavalla tavalla.

Kanasen (2017, s. 48) mukaan pelkkä tapaus ei tee tutkimuksesta tapaustutkimusta, vaan case-tutkimuksen luonteeseen kuuluu, että tietoa kerätään mahdollisimman monipuolisesti ja monella eri tavoin. Vaikka tapaustutkimus on yksi laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan menetelmistä, sen monimuotoinen tiedonhankinta voi sisältää myös tilastollista aineistoa (Metsämuuronen 2003, s. 169–170). Tapaustutkimuksen etu on, että se tarjoaa luonnollisen pohjan asioiden tai ilmiöiden yleistämiselle. Sen avulla on mahdollista huomata myös sosiaalisten totuuksien monimutkaisuus ja sisäkkäisyys ja parhaassa tapauksessa tapaustutkimus tukee vaihtoehtoisia tulkintoja. Erilaisina tuotoksina tapaustutkimukset muodostavat monimuotoisen, kuvailevan materiaalin arkiston, josta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja. (Metsämuuronen 2003, s. 170.)

Tapaustutkimusten tausta on usein toiminnallinen, jolloin tuloksia voidaan sujuvasti soveltaa käytäntöön. Näin myös tässä tutkimuksessa lähtökohtana on varhaiskasvatuksen kehittäminen. Tapaustutkimuksen raportti on mahdollista tehdä helposti luettavaksi laajalle lukijakunnalle välttäen tieteelle tyypistä sanoitusta. Näin tapaustutkimuksen tutkimusraportti antaa lukijalleen mahdollisuuden tehdä myös omia johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. (Metsämuuronen 2003, s. 170.)

Toisaalta, tapaustutkimuksen ongelma liittyy juuri sen tulosten yleistettävyyteen. (Metsämuuronen 2003, s. 171.) Tapaustutkija etsii sitä, mikä on yhteistä ja toisaalta erityistä tapauksessa. Voidaankin epistemologisesti kysyä, mitä yhdestä tapauksesta on mahdollista oppia? Voidaanko yhden tapauksen ilmiö yleistää ja mihin rajaan saakka? Metsämuuronen (2003) määrittelee tapaustutkimuksen tulosten yleistettävyyteen liittyvää pohdintaa sen mukaan, onko kysymys siitä, halutaanko ymmärtää vain tutkittua tapausta vai onko tavoitteena pikemmin asioiden ja ilmiöiden yleistäminen. Moni-ilmeistä ilmiötä on mahdollista tutkia ja analysoida yksittäisen tapauksen monipuolisella tutkimuksella. Näin tapaustutkimus on oppimista kyseisestä tapauksesta. (Metsämuuronen 2003, s. 170.)

Tämän tutkimuksen kohteena olevan Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen taustalla oli muutosvoima, jonka toteutumista oli tukemassa kansallinen Opetushallituksen myöntämä rahoitus. Onnistumisen ja toteutumisen kannalta merkittävää on se, että rahoitus oli tukemassa ja yhdenvertaistamassa eri kuntien mahdollisuutta toteuttaa tarvittavia varhaiskasvatuksen muutoksia. Tämän lisäksi hankkeen onnistumista tuki Opetushallituksen tavoite rahoituksen käyttämisestä alueellisen yhteistyön lisäämiseksi. Hankkeen jalkauttamisen onnistumisen arviointi eri kunnissa on tulevaisuuden tutkimusta.

Se, mitä Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeesta ja sen toteuttamisesta voi oppia, liittyy mielestäni varhaiskasvattajan ja tutkimuksen tekijän näkökulmasta, nimenomaa hankkeen yhteiseen tavoitteellisuuteen, jolla on todellista merkitystä arjen varhaiskasvatustyössä. Hankkeen avulla varhaiskasvatuksen arjessa oli mahdollista laatia paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja luoda katse niihin käytäntöihin, jotka palvelevat pedagogista osaamista, lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista, sekä johtamiseen liittyviä tekijöitä. Taustalla on myös muospaine, joka edellyttää yhteneviä tavoitteita. Kaiken kaikkiaan Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen tapa toteuttaa hanketyötä kykenee vastaamaan pitkälti hanketyön tavoitteisiin.

”Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia voidaan tehdä koko tutkimusprosessin ajan” (Hirsjärvi, ym., 2009, 223). Tämä tutkimus on edennyt läpi tutkimuksen menetelmälähtöisesti deduktiivisella otteella edeten yleisestä varhaiskasvatustyön ja osaamisen kehittämisen viitekehystä kohti Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen luomiin edellytyksiin vastata uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) muutoksiin. Tapaustutkimus antoi mahdollisuuden liittää tutkimukseen tietty tapaus, joka puolestaan liittyy laajempaan kontekstiin ja varhaiskasvatuksen ajankohtaisiin ilmiöihin, ammatillisuuden ja osaamisen kehittämiseen ja lakimuutoksiin. Näin tutkimusmenetelmä on tukenut tavoitetta vastata tutkimustehtävään. Laadullisena tutkimusotteena tapaustutkimuksen tuloksien tavoitteena tyypillisimmin on ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi, ym. 2009, 135.)

2.2 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtäväni on ollut selvittää ja kuvata kirjallisen aineiston pohjalta sitä lisäarvoa, joka hanketyön on mahdollista tuoda varhaiskasvatustyön osaamisen ja ammattitaidon kehittymiselle. Hanketyöhön työssä liittyy yleensä ajatus muutoksesta, sen tarpeesta ja ajankohtaisuudesta. Työssä muutos kohdistuu useimmiten ammatillisuuden ja osaamisen kehittämiseen ja kehittämiseen. Tavoitteeni on ollut tässä tutkimuksessa kuvata varhaiskasvatuksen kontekstissa ammatillisuuden ja osaamisen kehittämisen, sekä hanketyön välistä yhteyttä.

Tutkimuksessa ajankohtaista varhaiskasvatushanketta edustaa Uudistuva varhaiskasvatushanke, jossa on mukana Oulun ympäristökuntien lisäksi Oulun yliopisto. Tutkimustehtäväni johdantelemana syntyi seuraava tutkimuskysymys:

- Miten hanketyö tukee työn ammatillista kehittymistä ja osaamista varhaiskasvatuksessa?

3 Ammatillinen kehittyminen varhaiskasvatustyössä

Keskustelu ammatillisuudesta voi saada erilaisia ulottuvuuksia. Se voidaan ajatella yksilön omana kokemuksena, yhteisöllisesti tai työnantajan näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) määrittelee henkilöstön osaamisen, ammatillisuuden ja kehittämisotteen yhtenä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin osa-alueena. Taustalla nähdään henkilöstön ammatillista osaamista, pedagogista toimintaa, hyviä työolosuhteita ja koulutuksen hyödyntämistä ja kehittämistä tukeva johtamiskulttuuri. (Opetushallitus, 2016, s. 28.)

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita ja arvoja luoden parhaat mahdolliset olosuhteet lapsen kasvuun, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille, sekä turvallisuudelle ja kestäväälle elämäntavalle. Merkittävää on, kuinka selkeä vaikutus toimintakulttuurilla on varhaiskasvatuksen laatuun. (Opetushallitus, 2016, s. 28.) Vujičić ja Čamber Tambolaš (2017, s. 1583) määrittelevät tutkimuksessaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin vahvana sääntöjen, normien ja käyttäytymismallien päivittäiseen elämään ja työhön vaikuttavana verkostona.

Kupilan (2011) mukaan tämän päivän keskeisiä ammattitaidon osa-alueita ovat oppimis- ja kehittämistaidot. Ammatillinen kehittyminen sisältää ajatuksen oppimisesta, kasvusta ja kehittämisestä. Työssä osaamisen muutosvauhti haastaa Kupilan mukaan myös oppimaan oppimisen taitojen lisääntymistä. (Kupila, 2011, s. 300.) Omassa ammatissa kehittyminen vaatii usein yksittäisten asioiden oppimista, mutta toisiaan täydentäen eri asiat muodostavat tietynlaisen ammatillisuuden kokonaisuuden. Työntekijän omaan ammatilliseen kehittämiseen vaikuttaa ihminen kokonaisuutena, hänen kokemuksensa, arvonsa ja asenteensa. ”Näin oppiminen laajenee ja muuttuu varsinaiseksi ammatilliseksi kehittämiseksi tai kasvuksi, jota kautta ammatillinen osaaminen näkyy” (Venninen, 2007, s. 5).

Varhaiskasvatuksen ammatillisuus liitetään useimmiten tietoon lapsen hyvinvoinnin tukemisesta, kehityksen osa-alueista ja oppimisen tavoitteista. Ammatillinen kehittyminen voidaan nähdä haasteena, mutta myös mahdollisuutena löytää omaan työhönsä uusia näkökulmia ja tavoitteita. Nummenmaa ja Karila (2011, s. 18) korostavat varhaiskasvatuksen ammatillisen toiminnan laaja-alaista, muuttuvaa osaamista, tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden sekä eettisten näkökulmien kokonaisuutena.

Karilan ja Kinoksen tutkimuksen (2010, s. 294) mukaan varhaiskasvatuksen työkuulttuuriin kohdistuu vaatimus kehittää työtapoja lasten ja aikuisten hyvinvointia paremmin tukeviksi. Heidän mukaansa lastentarhanopettajan ammatillisuuteen liittyvät vaatimukset suhteessa työkuulttuuriin varhaiskasvatuksessa eivät kulje rinnatusten tuottamaan laatua. Yhtenä vastauksena kiireen tunnun ja suuren lapsiryhmän kulttuurin muutokseen voi vaikuttaa opettajien asenne oman ammatillisuutensa kehittymiseen uuden oppimisesta; oman toiminnan ja käytäntöjen tutkiminen ja reflektointi. (Vujičić & Čamber Tambolaš, 2017, s. 1593.)

Työhön liittyy läheisesti ammatillinen kehittyminen, työssä ja työstä opitaan ja ammatillinen identiteetti muuttuu. Tämä korostuu erityisesti muutoksessa, jolloin työntekijän on pohdittava itseään ja omaa osaamistaan ammatillisena työntekijänä, omia tavoitteitaan ja eettisiä näkökulmiaan. (Eteläpelto, Hökkä, Paloniemi & Vähäsantanen, 2014, s. 18.) Opettajan ammatillinen kehittyminen lisää hänen taitojaan ja osaamistaan parempaan lapsen kohtaamiseen ja opettamiseen. (Byington & Tannock, 2011). Rouvinen (2007) puolestaan näkee ammatillisen kasvun ja kehittymisen poistavan työssä epävarmuuden tunnetta ja lisäävän luottamusta omaan osaamiseensa. Hänen mukaansa lastentarhanopettajien auktoriteetti on yhteydessä sisäiseen ja persoonalliseen varmuuteen. (Rouvinen, 2007, s. 81, 94.)

Vennisen (2007, s. 21) mukaan toimintaympäristön merkitystä suhteessa ammattitaidon kehittymiseen ei voi ohittaa. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa yhdistyy sekä työkuulttuuri, että kasvatuskulttuuri. Työyhteisössä muodostuu ajan kuluessa tietty kulttuuri ja yhteiset tavat, säännöt ja periaatteet miten toimitaan. Päiväkotiin muodostuu usein tietynlainen kasvatuskulttuuri, jolloin varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa kunkin työyhteisön jäsenen ammattitaito muotoutuu tietynlaiseksi. Kupilan (2011, s. 303) mukaan varhaiskasvatuksessa ammatillisuus kehittyy yhteisössä toisten työntekijöiden kanssa. Arjen työssä jokaiselle muodostuu tieto siitä, kuinka juuri siinä toimintaympäristössä kuuluu tehdä esimerkiksi aamupalalla tai kuinka lapsi ohjataan pukeutumaan.

Varhaiskasvatuksen työorganisaatiossa työkuulttuuri muodostuu Vennisen (2007) mukaan työnjaosta, ja yhteisistä keskustelu- ja päätöksentekokäytännöistä. Kasvatuskulttuurin taustalla on nähtävä usein tiedostamattomat lapsuuteen ja lapsuuden olemukseen liittyvät uskomukset ja perusolettamukset. Näkyvä kasvatuskulttuuri ilmenee fyysisten puitteiden ja ympäristön järjestämisenä, erilaisina symboleina, mutta myös itsessään kasvatustoiminnassa. (Venninen, 2007, s. 21.) ”Toisaalta, varhaiskasvatuksessa henkilökunnan jokaisen jäsenen on

esimerkiksi henkilökohtaisella tasolla päätettävä, miten suhtautuu vanhempien epävarmuuteen oman lapsensa kasvatuksesta – millaisena haasteena sen haluaa ottaa vastaan ” (Venninen, 2007, s. 22).

Karilan ja Kinoksen tutkimuksen (2010, s. 288, 289) mukaan lastentarhanopettajan työ on nähtävä moninaisena, jossa työpäivään sisältyy sekä hajanaisuutta, että erilaisia päällekkäisyyksiä. Tekemisessä näkyy kokopäiväpedagogiikka, jossa lastentarhanopettajan pedagogista toimintaa ohjaavat hoidon, kasvatuksen ja opetuksen integroinnin periaatteet sekä yksilöllisyyden korostaminen. Keskeisesti ammatillisuus todentuu erilaisissa neuvonpidoissa ja tapaamisissa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Vuorovaikutustaitojen ja pedagogisen osaamisen lisäksi lastentarhanopettajan ammatillisuudessa korostuu myös tietoisuutena paitsi omana ammatillisuuden perusteista, mutta myös työtä ohjaavista säännöksistä ja periaatteista. Työotteessa näkyy myös oman työn reflektointi ja kontekstiosaaminen. (Karila & Kinos, 2010, 291.)

Leena Tahkokallio (2014) on tutkinut lastentarhanopettajan ammatillista kehittymistä havainnointiin perustuvan reflektion avulla. Hänen mukaansa ammatillisen kehityksen turvaamisessa merkityksellistä on se, kuinka tarkoituksenmukaiseksi ammatillisen kehityksen tavoittelemisen koetaan ja kuinka valmiita ollaan eri ammatillisia tarpeita yhteen sovittamaan. (Tahkokallio, 2014, s. 7.) Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen luoma tuki ammatilliseen kehittymiseen liittyy varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden (2016) normatiivisuuteen, johon lastentarhanopettajan ammatillisuuden on vastattava.

3.1 Osaaminen ja sen kehittäminen varhaiskasvatustyössä

Ammatin ja työn osaaminen liittyvät työn omaan kontekstiin. Varhaiskasvatustyössä arvostetaan työntekijän vahvaa osaamista, sen ylläpitämistä ja kehittämistä. Osaaminen yhdistetään vahvasti myös varhaiskasvatuksen laatutekijöihin. (Karila, Kosonen, Järvenkallas & Kytöharju, 2017, s. 6.) Suomalaisella varhaiskasvatuksella on pitkät perinteet ja sen laatua ylläpidetään ja kehitetään eri tavoin. Työntekijän näkökulmasta hyvä ammatinhallinta, osaaminen ja sen kehittäminen tuovat hänelle myös turvaa työelämän muutoksiin. Toisaalta, uuden oppiminen tukee työntekijän ja koko työyhteisön hyvinvointia. (Heinikoski, Koskinen & Ylitalo, 2014, s. 7.)

Lastentarhanopettajan työ koostuu useista osaamisen alueista. Venninen (2007) erottaa osaamisalueiksi toimintaympäristöön ja perustehtäviin liittyvän osaamisen, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvän osaamisen, työssä kehittymiseen liittyvän, sekä varhaiskasvatukseen liittyvän osaamisen. Varhaiskasvatusosaamiseen liitetään myös eettiset periaatteet ja pedagoginen osaaminen sekä kasvatusta- ja hoito-osaaminen. (Venninen, 2007, s. 30.) Samankaltaista varhaiskasvattajan osaamiseen liittyvää määrittelyä käytetään Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa 2017–2030. Sen mukaan varhaiskasvatuksessa työskentelevillä eri ammatti ryhmillä on kuitenkin omat erityiset ja eri tavoin painottuneet osaamisen alueensa. Varhaiskasvattajan on nähtävä oman työnsä yhteys osana laajempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta. Osaamisen haasteena ovat muuttuva toimintaympäristö ja sen mukaiset työn osaamisen vaatimukset. (Karila, Kosonen & Järvenkallas, 2017, s. 71.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, s. 29) korostetaan johtajuuden merkitystä oppivan yhteisön ja kehittävän toimintakulttuurin ylläpitäjänä. Tarkoituksena on mahdollistaa tilaa ammatilliselle keskustelulle, tehdä yhteiset työkäytännöt näkyviksi, jolloin myös yhteinen toiminta-ajatus ja – kulttuuri näkyvät arjen varhaiskasvatustyössä. Toisaalta erilaiset osaamisalueet on nähtävä toisiaan täydentävinä. Varhaiskasvatukselle on ominaista moniammatillinen työtapo. Toteutuakseen arjessa, jokaisen ammattilaisen on tunnistettava oma osaamisensa ja vahvuutensa. (Karila, ym., 2017, s. 6.)

Osaamisen kehittämisessä on työelämässä nähtävissä myös oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon näkökulmat. Varhaiskasvatustyössä tavallista onkin ammattitaidon ylläpitäminen erilaisten koulutusten avulla. (Heinikoski, ym., 2014, s. 8.) Rouvisen tutkimuksen (2007) mukaan lastentarhanopettajat pitävät itse oman osaamisensa ja toimintansa perustana kokemusta, koulutusta ja kutsumusta. Merkittäviksi he myös kokivat itsensä ja työnsä kehittämisen, humanin arvoperustan elämän ja ihmisen kunnioittamisesta ja oikeudenmukaisuuden. (Rouvinen, 2007, s. 71.)

Varhaiskasvatuksen osaamista ei nähdä ainoastaan yksilön näkökulmasta. Asioita on pohdittava usein myös koko työyhteisön tasolla. Ammatillista keskustelua käydään erilaisissa ryhmissä tiimeissä ja palavereissa. Nummenmaa ja Karila (2011, s. 18) jäsentävät varhaiskasvatuksen ammatillisen osaamisen eettisiin periaatteisiin, perustehtävien ja toimintaympäristön osaamiseen, yhteistyöhön ja vuorovaikutuksen osaamiseen sekä valmiuden osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Yhtenä ydinosaa-alueena on työn

taustalla olevan lainsäädännön tiedostaminen, jolloin on mahdollista kehittää arjen työtään sen ohjausjärjestelmää vastaavaksi (Karila, ym., 2017, s. 71).

Vuosittain henkilöstön osaamisen kehittämisen pohjana on työyhteisön koulutustarpeiden kartoittaminen. Varhaiskasvatuksessa laaditaan henkilöstö- ja koulutussuunnitelma. Näin pidetään yllä ja kehitetään suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen laatua ja työntekijöiden ammattitaitoa ja osaamista. (Heinikoski, ym., 2014, s. 8.) Vujičićin ja Čamber Tambolašin (2017) tutkimuksen mukaan esikoulun opettajat arvioivat ammatillisen kehittymisensä yleisimmäksi tueksi eri ammattilaisten, esimerkiksi yliopiston tai yhdistysten tarjoamat koulutukset. Mitä useammin opettaja osallistui koulutuksiin, sitä ajankohtaisemmaksi hän koki oman ammatillisuutensa. (Vujičić & Čamber Tambolaš, 2017, s. 1589.)

Toinen työnarvioinnin menetelmä on säännöllinen kehityskeskustelu. Kehityskeskustelussa esimies ja työntekijä keskustelevat luottamuksellisesti työntekijän työtilanteesta, osaamisesta, työhyvinvoinnista ja kehittämisestä. Keskustelut myös kirjataan ja niitä seurataan. Työnantaja tarjoaa henkilöstölle koulutuksia ja mahdollisuuden kouluttautua työajalla. Tällöin kyseessä on yhden tai muutaman työpäivän pituiset koulutukset. Lisä- ja täydennyskoulutukset syventävät ja laajentavat omaa osaamistaan. Tällaisia ovat esimerkiksi hygieniapassin ja ensiapukurssin suorittaminen. Se voi olla sekä omaehtoista tai työnantajan kustantamaa. (Heinikoski, ym., 2014, s. 13.)

Venninen (2007) kirjoittaa tutkimuksessaan työyhteisön ammatillisen kehittymisen ja osaamisen tehokkaasta hyödyntämisestä. Hänen mukaansa osaamisen hyödyntämiseen vaikuttaa tietoisuus paitsi omasta, mutta myös työtovereiden ammatillisesta osaamisesta. Toisten työntekijöiden osaamisen tunteminen lisää mahdollisuuden tuoda esiin sellaisia ammatillisuudelle merkityksellisiä asioita, joita ei ennen ole yhteisesti tiedetty. (Venninen, 2007, s. 44- 45.) Yhteisen tiedon ja kokemuksellisuuden näkökulmasta hankkeella on mahdollisuus tukea koko työyhteisölle sekä laadullisen, että määrällisen tiedon lisääntymisen. Tiedon kulkuun työyhteisössä vaikuttaa sen aktiivinen siirtäminen jokaisen työntekijän tietoon. Näin yhteiset uudet tavat ja toiminnot tulevat tutuksi koko työyhteisölle.

Varhaiskasvatuksessa toimitaan ja työskennellään erilaisissa ryhmissä. Varhaiskasvattajalle on tärkeää tunnistaa ryhmässä jokaisen lapsen yksilöllisyys, mutta myös omata ryhmän ohjauksen taidot tarjota lapselle positiivinen oppimisen kokemus omassa yhteisössään. (Karila, ym., 2017, s. 73). Vujičićin ja Čamber Tambolašin (2017, s. 1590) mukaan lasten toiminnan havainnointi, dokumentointi ja arviointi auttavat opettajaa refleктоimaan omaa

toimintaansa, opetuskäytäntöjään ja menetelmiään sekä opetuksensa laadukkuutta. Tällä puolestaan on selkeä vaikutus hänen pedagogiikkansa muutokseen, sen taustalla oleviin uskomuksiin, arvoihin ja asenteisiin.

Korkeakoulujen arviointineuvoston arvion (2013) mukaan varhaiskasvatuksen koulutusten järjestäjän näkökulmasta yliopistossa Yliopistojen itsearviointiraporteissa on nostettu osaamisessa esille ennen kaikkea vuorovaikutustaitojen tarpeen kehittäminen. Taustaksi perusteltiin lasten kasvuympäristöjen ja kulttuuristen taustojen erilaistuminen ja monikulttuuristuminen johtuen yhteiskunnallisista muutoksista. Moninaistuvista tarpeista johtuen tavoitteena on kehittää varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, sekä arviointi-, kehittämis- ja tutkimusosaamista, joka vastaa erilaisiin tarpeisiin. Ylipäätään lasten kehitystä ja varhaislapsuutta koskeva tieto lisääntyy, jonka vuoksi varhaiskasvatuksessa edellytetään kehittävää työtettä ja hyviä tiedonhankintavalmiuksia. Lisääntyvänä tarpeena nähtiin myös erityispedagoginen osaaminen. Työorganisaation tasolla vaatimuksena yliopistossa nähtiin yhteistyö- ja verkosto- osaamisen tarve. (Karila, ym., 2013, s. 158,159.)

Toisena lastentarhanopettajan koulutuksen tarjoajana ammattikorkeakoulu näkee tulevaisuuden osaamisen vaatimusten liittyvän varhaiskasvatuksessa myös yhteiskunnan muuttumiseen. Yhteiskunnan eri järjestelmät monimutkaistuvat, kunta- ja palvelurakenne uudistuu, perheiden palvelun tarpeen ja tuen seurauksena. Varhaiskasvatuksessa korostuu monikulttuurisuus, mikä heijastuu osaamiseen moniammatillisen työtavan lisääntymisenä. Tarpeelliseksi nähtiin myös määritellä tarkemmin varhaiskasvatuksessa tehtävä perhetyö. (Karila ym., 2013, s. 159.)

3.2 Muutos varhaiskasvatustyössä

Varhaiskasvatustyöhön kohdistuu aika-ajoin erilaisia muutospaineita. Tutkimukseni kohdistuu varhaiskasvatustutkimuksen (2015) ja varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden (2016) ohjaamaan muutoksen tarpeeseen varhaiskasvatustyössä. Uudistunut varhaiskasvatuskulttuurinen ajattelutapa korostaa pedagogisuuden merkitystä ja luo näin odotuksia varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen ja ammatillisuuteen. Muutoksessa on nähtävissä myös ammatillisen ja asiantuntijakoulutuksen valmiuksien vastaaminen muuttuvaan tarpeeseen. (Karila & Kinos, 2010, s. 283.)

1.8.2015 voimaan tulleissa lakimuutoksissa määritellään varhaiskasvatus ja sen tavoitteet. (Varhaiskasvatuslaki, 19.1.1973/36, 1§ ja 2a§.) Tammikuusta 2016 lähtien subjektiivista hoito-oikeutta rajattiin. Lain mukaisesti kunnan on huolehdittava, ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuden alkamista varhaiskasvatusta saa 20 tuntia viikossa. ”Varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työskentelevät kokoaikaisesti taikka opiskelevat, toimivat yrittäjänä tai ovat omassa työssä päätoimisesti” (Varhaiskasvatuslaki, 2015, 11 a §. 29.1.2016/108).

Opetushallituksen ohjeistuksen mukaisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä varhaiskasvatussuunnitelmista tuli suosituksen sijaan kansallinen normi. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat haluttiin ottaa käyttöön 1.8.2017, minkä myötä varhaiskasvatuksen henkilöstö on sitoutunut toimimaan varhaiskasvatuslain (2015) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) arvoperustan, tavoitteiden ja sisältöjen mukaiseen toimintaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja muussa varhaiskasvatuksessa. Uusien varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteena on antaa työkaluja yhteiskuntamme muuttuviin haasteisiin ja päivittää varhaiskasvatuksen ajattelu- ja toimintatapoja. (Opetushallitus, 2016, s. 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelmien kokonaisuus koostuu kolmen eri tason suunnitelmasta. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen tavoitteet ja sisällöt, huoltajien ja varhaiskasvatuksen järjestäjän yhteistyö, monialainen yhteistyö ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältö. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat yhtäläillä velvoittavia asiakirjoja ja ne laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja paikallista opetusta hoitavien viranomaisten kanssa. (Opetushallitus, 2016, s. 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden muutoksen tavoitteena on kytkeä lapsen oppimisen ja kasvun polku yhtenäiseksi johdonmukaisesti eteneväksi kokonaisuudeksi esi- ja perusopetussuunnitelmien kanssa. Kasvatus- ja koulujärjestelmän halutaan pohjautuvan yhtenäisiin arvoihin ja käsitykseen lapsesta ja oppimisesta. Tällä oppimisen polulla varhaiskasvatus nähdään kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutena. Lähtökohtana ovat varhaiskasvatuslain mukaisesti lapsen etu ja muut siinä määritellyt tavoitteet. Suunnitelmissa korostetaan myös lapsen laaja-alaista oppimista omassa arjessaan. (Opetushallitus, 2017.)

Aikaisempi ajatus päivähoidosta toteutuu uuden varhaiskasvatuslain ja – perusteiden myötä suunnitelmallisena ja tavoitteellisena kehitystä ja oppimista tukevana toimintana, jossa painottuu pedagogiikka. Toimintaa arvioidaan ja kehitetään suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Oppimisen taustalla ovat lapsen omat kokemukset, osaaminen ja kiinnostuksen kohteet. Huoltajien, lapsen ja lastentarhanopettajan kanssa yhteistyössä laaditaan jokaiselle lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, vasu. Lapsen vasu on pedagoginen suunnitelma, virallinen asiakirja, joka tekee näkyväksi jokaisen lapsen vahvuudet, voimavarat ja yksilölliset tarpeet ja joka arvioidaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Vasussa todentuu konkreettisesti hänen yksilöllisyytensä varhaiskasvatustoiminnassa. (Opetushallitus, 2017.) Kuviossa 1 voi nähdä eri tasojen suunnitelmallisuuden suhteessa toisiinsa.

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen eri tasojen suunnitelmallisuus suhteessa toisiinsa. (Opetushallitus, 2017, Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat- Mikä muuttuu?)

Varhaiskasvatuksessa leikki nähdään kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Leikkiä korostetaan entistä enemmän ja se on varhaiskasvatuksen keskeinen toiminta- ja työtapo. Lapsella on oikeus saada leikkiä ja henkilökunnan tehtävä on luoda siihen mahdollisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä kiinnitetään huomio myös lapsen osallisuuteen omassa elämässään ja vaikutusmahdollisuuteen omassa yhteisössään. Hänelle annetaan kokemus kuulluksi tulemisesta ja ymmärretyksi tulemisesta omana itsenään. (Opetushallitus, 2017.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) lapsi ymmärretään kokonaisuutena perheensä kanssa. Varhaiskasvatuksen toimintatapojen täytyy olla sellaisia, että huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa ja olla osallinen lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuskulttuuri on muotoutunut pitkän ajan kuluessa toimimaan tietyillä tavoilla, normeilla ja säännöillä, myös kanssakäymisessään perheen

kanssa. Tämän vuoksi muutosta ei voi nähdä pelkästään yhden ihmisen koulutuksen tuloksena ja ammatillisena kehityksenä, vaan yhteisöllisenä prosessina vaikuttamassa työkuulttuuriin (Vujičić & Čamber Tambolaš, 2017, s. 1583). Tätä prosessia tukemassa voi hyvin nähdä työyhteisön kaikkien työntekijöiden osallistumisen tärkeyden hankekoulutuksiin.

Muutostarvetta on luonut myös viimeaikainen lapsuuden tutkimus, jossa on osaltaan osoitettu varhaiskasvatuksen suotuisia vaikutuksia sekä lapsen, mutta myös yhteiskunnan näkökulmasta. Suotuisat vaikutukset vaativat kuitenkin laadukkaan varhaiskasvatuksen. Tutkimusten mukaan tätä tukee sensitiivinen vuorovaikutus, välittävä huolenpito, lasten omien mielenkiinnonkohteiden huomioonottaminen ja oppimisympäristön rakentaminen yhdessä lasten kanssa sellaiseksi, että se luo mahdollisuuden leikille ja oppimiselle. Laadun takaamiseksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on nähtävä laatukäsikirjana, joka takaa tasa-arvoisen ja yhtenäisen varhaiskasvatuksen jokaiselle lapselle asuinpaikastaan riippumatta. (Opetushallitus, 2017.)

Työn osaamisen kehittäminen luo tarpeen tietynlaiseen muutokseen. Tahkokallio (2014) tarkastelee ammatillisuuden muutosta prosessina, ei yksittäisenä tapahtumana, jolloin työssä kehittyminen vaatii aikaa. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksessa ammatillisen täydennyskoulutuksen tulisi tarjota ennen kaikkea mahdollisuus, välineet ja tuki omien käytäntöjen refleктоivaan tutkimiseen ja dialogiin työyhteisön muiden saman kokemuksen jakavien kanssa. (Tahkokallio, 2014, s. 19.) Näissä tavoitteissa on nähtävissä yhteneväisyyksiä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) tavoitteiden kanssa ammatillisuuden kehittymisen suhteen.

Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen tavoitteena oli lisätä varhaiskasvatuksen arjen osaamista ja ammatillisuutta suhteessa uusiin normeihin. Uusien toimintamallien ja tavoitteiden taustalla on paitsi kokemus aikaisemmasta päivähoitolaista ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2016) toteuttamisesta, mutta myös hankkeen todeksi luomien koulutusten tuoma osaaminen. Toisaalta, työelämän paine on luonut myös koulutuksen tarpeen. (Sillanpää, 2015)

Muutos varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä vaatii osaamisen ja ammatillisuuden jatkuvaa uudelleen arviointia. Varhaiskasvatuksessa on aina haluttu ja halutaan tulevaisuudessakin ylläpitää hyvää laatua, ja siksi olennaista on, että jokaisella kasvattajalla on vahva ammattitaito. Taustalla on pitkäjänteinen, eri tavoin tehty kehittämistyö. Muutoksen

ja kehittämisen tarpeeseen nousee usein yli kuntarajojen yhteinen rakenne, projektiluontoisesti toteutettava hanke. (Mäkitalo, 2009, s. 21- 22.)

Muutoksen toteutuminen työssä kohtaa usein erilaisia haasteita. Suomalaisen työelämän tutkija Tuomo Alasoini on väitöskirjassaan (2016) nostanut esiin muutokseen liittyviä tekijöitä työn kontekstissa. Hänen mukaansa muutos on sitä vaikeampi toteuttaa, mitä kauemmin työyhteisössä on toteutettu sille vakiintuneita tapoja tehdä työtä. Hänen mukaansa instituutionaalista järjestelmää, jota varhaiskasvatus edustaa, on haasteellista muuttaa yksittäisen hankkeen tai yksittäisen toimijan kautta. (Alasoini, 2016, s. 43.) Työyhteisön kulttuuriset tavat ja käytänteet voivat rajoittaa muutokseen liittyvää työntekijän kehittymistä ja johtaa sitoutumattomuuteen ja muutosvastarintaan. Muutoksen onnistumisen edellyttää mahdollisuutta vaikuttaa omaan työhön ja sen kehittämiseen. (Eteläpelto, ym., 2014, s. 19.)

4 Hanketyö osana työn ammatillisuuden kehittymistä

Kielitoimiston sanakirjan mukaan käsitettä ”hanke” vastaavina synonyymeina käytetään “projekti, aie, aikomus, yritys, aloite, suunnitelma tai määräasian toteuttamiseen tähtäävä ns. laajamittainen työ” (Kielitoimiston sanakirja). Toisinaan hanke rinnastetaan projektityöhön. Yleiskielessä, kuten myös tässä tutkimuksessa, kehittämishanke ymmärretään projektia laajempaa kokonaisuutena. (Suhonen & Paasivaara, 2007, s. 4.) Käytän tutkimuksen kuluessa hankkeen synonyymina käsitettä hanketyö. Hanketta työn arjen kehittämisen välineenä voidaan tutkia eri näkökulmista.

Kehittämishanke voidaan ajatella yhtenä välineenä tavoitteisiin pääsemiseen ja toiminnan tehostamiseen. Hanketyö alkaa sen suunnittelusta. Hankesuunnittelussa merkittäviä ovat hankkeen sidosryhmät, joilla täytyy olla yhteinen intressi tavoitteelliseen työskentelyyn. Suhonen & Paasivaara (2007, s. 6) tarkoittavat sidosryhmien intresseillä odotuksia, tarpeita, toiveita ja toimintaperiaatteita suhteessa kohdeorganisaatioon.

Hanketyöhön liittyy yleensä rahoitus, jonka vuoksi sen kohdentamiseen ja hankkeen onnistumiseen kiinnitetään huomio hanketta arvioitaessa. Hankerahoituksen taustalla on säädösperusta. Kehittämishankkeessa korostuu sen ohjaustoiminta, päätöksenteko ja organisointi. (Suhonen & Paasivaara, 2007, s. 4.) Hyvien neuvottelutaitojen ansiosta ”hanke saadaan sovitteluksi eri osapuolten ja rahoittajien näkemyksiä vastaavaksi ja sille saadaan kootuksi riittävin valtuuksin toimiva kehittämisorganisaatio” (Kalliola, 2014, s. 188). Varhaiskasvatuksessa hankemuotoinen toimintatapa näyttää toteutuneen, tämän tutkimuksen kirjallisuuden hankkeissa, usein alueellisena yhteistyönä lähialueiden toimijoiden kanssa.

Kehittämishanke voi toteutua erityyppisinä rakenteina. Esimerkiksi Pohjoisen alueen Kaste (PaKaste II) hankekokonaisuuden Pohjois-Pohjanmaan osahanke Lapsen hyvä arki 2-hanke 2011–2013 toteutuksen taustalla oli tuettu prosessikehittämisen malli. Siinä korostuivat toimijalähtöisyys, paikallisuus, koulutukset, konsultaatiot ja kehittämisprosessien tukirakenteet. (Vähärautio, 2013, s. 35.)

4.1 Uudistuva varhaiskasvatus- hanke

Ensimmäistä kertaa vuonna 2016, Opetushallitus myönsi haettavaksi valtionavustusta varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria haluttiin tukea valtiovallan taholta maanlaajuisesti ja avustusta jaettiin kaiken kaikkiaan 3.7 miljoonaa euroa. Rahoituksen säädösperusta koostui Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetusta laista (1705/2009) ja asetuksesta (1766/2009), valtionavustuslaista (688/2001), valtion talousarvioesityksestä 2016 ja Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksestä 7.3.2016 5/520/2016. ”Avustuksen tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, pedagogista toimintakulttuuria sekä pedagogiikan johtamista” (Opetushallitus, 2016b).

Kunnilla oli mahdollisuus saada avustusta 70 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Kehittämisen perusteena oli tietoperustainen suunnittelu ja päätöksenteko sekä paikallisen ja alueellisen varhaiskasvatustoiminnan tukeminen. Hankkeiden tuli myös toteutua esimerkiksi kuntien, yksityisten toimijoiden, järjestöjen, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteishankkeina. (Opetushallitus, 2016c.) Rahoituksella pyrittiin tukemaan sellaisia varhaiskasvatuksen hankkeita, joissa kehitetään henkilöstön tietoista pedagogista osaamista ja toimintaa kohti lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Huomio haluttiin kiinnittää työtapoihin, leikki- ja oppimisympäristöihin, lasten osallisuuteen, eri kulttuurien väliseen osaamiseen ja toimintakulttuurin muutoksen johtamiseen kohti oppivaa yhteisöä. (Opetushallitus, 2016b.)

Opetushallituksen avustusrahoitusta hankkeeseen anoivat Kempele, Liminka, Oulu, Lumijoki, Tyrnävä, Utajärvi, Muhos ja Taivalkoski. (Opetushallitus, 2016a.) Uudistuva varhaiskasvatus-hanke toteutui 1.10.2016–31.12.2017 yhteistyössä Oulun yliopiston, täydentävien opintojen keskuksen ja Oulun seudun kuntien kesken. (Kempeleen kunta, 2016.) Oulun yliopiston järjestämien koulutusten tavoitteena oli lisätä ja helpottaa mm. varhaiskasvatuksen arvokeskustelua, oppimiskäsitystä ja tehtävää uuden varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden 2016 mukaiseksi. Yksi esimerkki Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen koulutuspäivien teemoista on 17.10.2017, hankkeen päätösseminaarissa "Käytännöt jakoon"-teeman alla toteutunut, tutustuminen Satuhierontaan (Tuovinen, 2017).

Kunnat ovat voineet suunnata rahoituksen parhaaksi katsomallaan tavalla. Esimerkiksi Muhos erittelee toimintakertomuksessaan hankkeen tavoitteiksi muuttuvan lainsäädännön, varhaiskasvatussuunnitelmien ja pedagogisen osaamisen kehittämisen haasteen. Hankkeen avulla halutaan myös tukea lasten osallisuutta, johtajuutta ja tvt- osaamista. (Muhoksen kunta,

2016.) Lumijoen kunnassa toimintakertomuksen (2017) mukaan Opetushallituksen hankeavustusta on käytetty henkilökunnan koulutukseen ja laitehankintoihin. Lumijoella avustukselle on saatu jatkoaikaa 31.6.2018 saakka. “Uusi varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2017 ja myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on uudistettu” (Lumijoen kunta, 2017). Kempeleen kunnan varhaiskasvatuksessa rahoituksen kohteeksi valikoitui mm. esimiesten perehdyttäminen varhaiskasvatuksen muuttuvaan lainsäädäntöön ja varhaiskasvatussuunnitelmaan, omaksua uusia välineitä ja menetelmiä. Kuten muissakin kunnissa, yhteinen tavoite on laatia kunnalle uusi varhaiskasvatussuunnitelma. (Kempeleen kunta, 2016)

Kunnissa laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat konkretisoituvat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta (Heikka, Hujala, Turja, 2009, s. 12). Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen yhtenä tarkoituksena oli paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen taustanaan uuden varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden (2016) ja varhaiskasvatuslain 2015 ja -2016 muutokset. Tämän mukaisesti Oulun ja lähikuntien aikomuksena oli laatia tavoitteiltaan yhteneväisiä paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia, ottaen huomioon kunkin kunnan oman omaleimaisuuden, sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Tällä haluttiin tukea myös avustuksen hakuperusteisesti varhaiskasvatusyhteistyön paikallista ja alueellista kehittymistä yhdessä lähikuntien kesken. Näin hanke palveli alueellisesta näkökulmasta sekä hankerahoitusta, mutta myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 tavoitteita luoda yhdenvertaiset kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset lapsille, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen (Opetushallitus, 2016, s. 8).

Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeesta ei ole aikaisempia tutkimuksia, koska hankkeen vaikutuksia varhaiskasvatuksessa on voitu todentaa vasta vähän. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat käytössä, mutta pedagogisten toimintatapojen, toimintakulttuurin ja lasten toimijuuden ja osallisuuden kehittyminen eri varhaiskasvatusyksiköissä näkyvät tulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksen työn kehittämisen konteksti puolestaan on kiinnostanut pro gradu tutkielmien aiheena ja sitä on tutkittu sekä työyhteisön, johtajuuden, että vanhempien näkökulmasta. Esimerkiksi Turpela (2012) on tutkinut pro gradussaan lasten hyvinvointia päiväkodissa äitien ja työntekijöiden tulkitsemana ja Kailasuo (2017) jaettua pedagogista yhteistyötä päiväkodin johtajan näkökulmasta varhaiserityisopettajan kanssa.

4.2 Kehittämis- ja tutkimushankkeita

Varhaiskasvatuksessa on ollut vuosien varrella erilaisia hankkeita ja projekteja eri teemojen puitteissa. Yksi merkittävimmistä on ollut sosiaali- ja terveysministeriön ja sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin yhteinen varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjaustoiminnan hanke Valoa (2000–2003). Hanke oli osa silloisen sosiaali- ja terveysministeriön tavoite- ja toimintaohjelmaa. Valoa- projektin tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen laatua ja ohjausta sekä paikallisesti kunnissa, että alueellisesti ja valtakunnan tasolla. (Alila, 2003, s. 13.)

Valoa- projekti nosti esiin maamme päivähoitohenkilöstön koulutustarpeen laadun kehittämiseen ja arviointiin. Projektin yhtenä tuloksena laadun kehittämisen tekijänä nähtiin moniammatillisuus ja suuntautuminen tulevaisuuteen. Toisekseen, päivähoiton laadun kehittämiseen ja arviointiin tarvittiin merkittävästi koulutusta päivähoitohenkilöstölle. (Alila, Pihlaja, Palola, Idänpää-Heikkilä, Rajanen, Parrila, Nummenmaa & Ruokolainen 2004, s. 89, 112.)

Varhaiskasvatustyön kehittämishanke VKK- Metro muodostui 21 pääkaupunkiseudun tutkimuspäiväkodin kehittämishanke kokemuksista. Kehittämistoimintaa seurattiin aikavälillä 2008–2009. Varhaiskasvatusympäristö koettiin haasteellisena kehittämistyön kontekstina sen arjen hektisyyden vuoksi. Yhteisten keskusteluaikojen puuttumisen ja henkilöstön vaihtumisen vuoksi yhteistä aikaa kehittämistyölle oli vaikea löytää. Hankkeen edetessä on otettava huomioon varhaiskasvatustyön erityispiirteet muutoksineen, vuotuisen ajankiertymään liittyvine toimintoineen ja syksyisin vaihtuvine lapsiryhmineen. (Venninen, 2009, s. 253.)

Suomessa 2015–2016 varhaiskasvatustalouden muutoksiin kohdistuva VakaVai1-tutkimushanke nosti esiin merkityksi varhaiskasvatuksen erilaisten yhteiskunnallisten merkitysten, eri osapuolten ja ennen kaikkea laadun näkökulmista. VakaVai1- hanke painottui lähinnä lainsäädännön muutosten jälkeiseen seurantaan, siihen kuinka muutokset ovat näkyneet varhaiskasvatuspalveluiden käyttämisessä, lapsiryhmien koossa ja kokoonpanossa. (Puroila & Kinnunen, 2017, s. 13.) Tutkimuksessa kiinnitettiin huomio varhaiskasvatuksen tulevien vuosien kehittämiseen esimerkiksi varhaiskasvatuspalveluiden moninaisen kentän

suhteen, lasten ja vanhempien osallisuuden, lapsen edun arvioinnin suhteen, varhaiskasvatuksen arvioinnin ja menetelmien suhteen, tiedonkulkuun sekä henkilöstörakenteeseen ja pedagogiseen osaamiseen. (Puroila & Kinnunen, 2017, s. 13, 149.)

Lastenhoidon tuki ja varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista ovat Childcare- hankkeen tarkastelun kohteena. Suomen akatemian rahoittama hanke on meneillään Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyönä vuosina 2015–2020. Hanke toteutuu monimenetelmäisenä seurantalutkimuksena maamme kymmenessä kunnassa eri puolella Suomea.

5 Pohdinta

Lastentarhanopettajan työn ammatilliset vaatimukset ovat ajankohtainen, kiinnostuksen kohteena oleva asia. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää hanketyön mahdollisuuksia lisätä lastentarhanopettajan osaamista suhteessa hänen ammatillisuuteensa ja sen kehittymisen vaatimuksiin. Tapauksellisen tutkimuksen tarkastelun kohteena on Uudistuva varhaiskasvatus- hanke. Varhaiskasvatuksen ammatillisuus on monimuotoinen ilmiö ja se koostuu monista yksilöön liittyvistä tekijöistä, mutta tutkimuksessani merkittäväksi nousee myös ammatillisuuden muodostumisessa yhteisöllisyyden näkökulma. Yksittäisen tekijän tapa tehdä työtään on aina suhteessa siihen yhteisölliseen kulttuuriin, jossa hän työskentelee. Niinpä on hyvin luonnollista, että jokaisen työntekijän ammatillisen kehittymisen keskiössä on nähtävä myös suhde häntä ympäröivään kontekstiin. Loogista on näin ollen ajatella hanketyön olevan vaikuttavinta, silloin kun siihen osallistuu mahdollisimman moni työyhteisöstä. Lähdekirjallisuuden mukaan ongelmaksi useiden hankkeiden kohdalla on noussut niiden juurruttaminen arjen työhön.

Tutkielmassani suuntaan hanketyön, ammatillisuuden ja osaamisen kehittäjänä ja ylläpitäjänä, varhaiskasvatuksen kontekstiin tapaustutkimuksen avulla. Tarkasteluni kohdehankkeena olevan Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen tuomia kokemuksia ja vaikutuksia ei vielä ole varhaiskasvatuksen arjessa todennettavissa, joten kuvaukseni tässä tutkielmassa liittyy sen syntymiseen, olemassaoloon ja toteutumiseen. Toivonkin, että Uudistuva varhaiskasvatus- hanke houkuttelee tutkijoita tulevaisuudessa syventymään siitä saatuihin kokemuksiin, kyseessä on ensimmäinen Opetushallituksen rahoituksella mahdollistuva hanke varhaiskasvatuksessa.

Laadullisena tutkimusotteena tapaustutkimuksen tuloksien tavoitteena tyypillisimmin on ilmiöiden kuvailu (Hirsjärvi, ym., 2009, s. 135). Tässä tutkimuksessa tulokset syntyvät kuvailemalla aineistosta niitä asioita, joilla Uudistuva varhaiskasvatus- hanke vastaa ammattitaidon ja osaamisen kehittymiseen varhaiskasvatuksessa. Olen työskennellyt varhaiskasvatuksessa useita vuosia ja osallistunut työni puolesta moniin varhaiskasvatuksen hankkeisiin ja projekteihin, esimerkiksi Valoa- hankkeeseen. Kuten tämän tutkimuksen kirjallisuudesta nousi, hankkeisiin liitetään valitettavan usein ajatus, että niiden tuottama tieto ei läheskään aina jää elämään arjen työhön. Tässä yksi syy, miksi lähdin tutkimaan hanketyön ja ammatillisuuden kehittymisen suhdetta. Olen osallistunut myös Uudistuva

varhaiskasvatus- hankkeen muutamaan koulutukseen, jonka vuoksi aineistoon valikoitui Uudistuva varhaiskasvatus- hanke.

Uudistuvan varhaiskasvatus- hankkeen tavoitteena oli vastata ajankohtaiseen muutoksen tarpeeseen. Hankkeen tavoitteita voi arvioida tässä vaiheessa Opetushallituksen hankerahoitukselle asettamien tavoitteiden kautta, jotka oli asetettu vastaamaan näihin muutoksiin. Hankerahoituksen käytölle ovat myös kunnat asettaneet omia tavoitteitaan. Esimerkiksi Muhoksen kunnassa ”tavoitteena on perehtyä varhaiskasvatuksen muuttuvaan lainsäädännön, uudistuvan varhaiskasvatussuunnitelman sekä viimeaikaisten tutkimusten esille nostamiin pedagogisen kehittämisen haasteisiin” (Muhoksen kunta, 2016). Tavoitteet näyttävät vastaavan varhaiskasvatuslain ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tuomiin arjen muutoksiin.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa hankkeet ja erilaiset projektit työn osaamisen ja ammatillisuuden kehittämiseksi ovat kohtuullisen yleisiä, ne liitetään arjen eri ilmiöihin ja usein täydentävät toisiaan. Lähdeaineistoa hankkiessa vastaan tuli useita eri vuosille sijoittuneita hankkeita. Varhaiskasvatustyö koetaan yleisesti yhteiskunnassamme merkittäväksi ja sitä halutaan kehittää, mutta siitä huolimatta yhteiskunnan puolelta ei olla valmiita satsaamaan lastentarhanopettajan työhön esimerkiksi palkan suhteen.

Kriittistä näkökulmaa erilaisia hankkeita kohtaan edustavat työyhteisölähtöisen prosessikehittämisen luoneet Riitta Seppänen-Järvelä ja Katri Vataja (2009). Kehittämisprosessinsa lähtökohtana he ovat kiinnittäneet huomion näihin sosiaalialan muuttuviin vaatimuksiin, joihin työpaikoilla vastataan usein lyhytkehtoisilla hankkeilla. Heidän mukaansa ”tyypillisesti lyhytkehtoisina hankkeina organisoitu kehittäminen on myös uuvuttanut työyhteisöjä ja jopa nakertaneet resursseja pois perustehtävästä” (Seppänen-Järvelä & Vataja, 2009, s. 9).

Heidän vastineensa työyhteisön osaamisen ja ammatillisuuden kehittämiseen perustuu työyhteisölähtöisyyteen, sen tarpeisiin ja haasteisiin. Työyhteisölähtöinen kehittäminen on ymmärrettävä työotteeksi, joka on osa arjen ammattityötä, suuntautuen työn ja työyhteisön toiminnan havainnointiin. Tavoitteena on ylläpitää ja kehittää työtehtäviä ja -menetelmiä ja tämän myötä työyhteisön toimintakykyä. (Seppänen-Järvelä & Vataja, 2009, s. 13.)

Tutkimuksen kuluessa tutkimuskohde ja ongelma ovat kaventuneet ja muuttuneet. Kuten Kananen (2013, s. 61) luonnehtii, tapaustutkimukselle on ominaista, että tutkimusongelma on

monisyinen ja laaja mikä tuo tapaustutkimuksen kirjoittajalle omat haasteensa ja ongelmansa. Tutkimustehtävää ei sinänsä ratkaista, eikä ongelmaan esitetä ratkaisua. Näin myös tässä tutkimuksessa. Tutkimus on ollut käsitteiden määrittelyä, kuvailua ja niiden yhdistämistä toisiinsa. Sinänsä menetelmänä tapaustutkimus ratkaisi tutkimuksen kuluessa viitekehyksen ja tutkittavan ilmiön yhdistämisen ongelman.

Kehittämishanketoiminta näyttää tutkimukseni mukaan yleistyneen suuresti 2000- luvulla. Hanketoiminnan edut saada paikallista koulutusta ja konsultointia yhteistyössä saman alueen tekijöiden kanssa ovat kannatelleet hanketyön vahvuutta. Hankeen toteutumisen taustalla on sen mahdollistava rahoitus. (Hökkä, ym., 2014, s. 7.) Hankeraporteista ilmenee, että yhteistyössä lähialueiden kanssa samalla rahoituksella saadaan monipuolisempaa ja asiantuntevampaa koulutusta kuin yksin toimiessa. Hanketoiminta vaatii myös paikallista suunnittelua, jolloin kehittämiseen on välttämätöntä kiinnittää huomio. Varhaiskasvatishankkeiden yleisyyden vuoksi tilastollisen aineiston kerääminen tutkimukseen syventäisi sitä tulevaisuudessa ja antaisi mahdollisuuden toisenlaiseen analyysiin ja näkökulmaan.

Tutkiessani varhaiskasvatuksen ammattilaisen osaamisen liittyviä asioita koen tarpeelliseksi, tämän hetkinen muutos aika huomioiden, ottaa kantaa myös tulevaisuuden osaamisen haasteisiin. Lastentarhanopettajan koulutuksesta keskustellaan ja aiheeksi nousee usein ammattikorkeakoulusta ja yliopistosta valmistuneiden lastentarhanopettajien koulutus suhteessa ammatilliseen osaamiseen. Ministeriö tasolla varhaiskasvatus on siirtynyt Sosiaali- ja terveysministeriöstä Opetus- ja kulttuuriministeriölle. Varhaiskasvatuksen koulutukseen ja sen kehittämiseen ovat antaneet arviointinsa myös Korkeakoulujen arviointineuvosto ja Koulutuksen arviointineuvosto. (Karila, Harju-Luukkainen, Juntunen, Kainulainen, Kaulio-Kuikka, Mattila, Rantala, Ropponen, Rouhiainen-Valo, Siren-Aura, Goman, Mustonen & Smeds-Nylund, 2013, s. 7).

Pitkällä aikavälillä varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuteen otetaan kantaa myös Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa vuosille 2017- 2030. Tiekartassa suositellaan ”varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuudeksi soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jota täydentämään on suoritettu varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen kelpoistavat opinnot (60 op) sekä varhaiskasvatuksen vähintään 15 opintopisteen laajuinen pedagoginen harjoittelu” (Karila, Kosola & Järvenkallas, 2017, s. 89).

Työelämän arvioinnissa osaamisen haasteet kohdistuvat tulevaisuudessa varhaiskasvatukseen instituutiona, moninaistuvaan palvelurakenteeseen, avoimeen toimintaan ja niiden hallintaan. Perheiden toiveisiin ja vaatimuksiin vastaaminen, pätkittäiset hoitosuhteet ja tuntiperustainen laskutus koetaan arjen osaamisen haasteina. Myös pätevyysvaatimukset ovat tulevaisuuden haasteena. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan muutokset, varhainen puuttuminen, lapsen kohtaaminen ja osallisuus, mutta myös varhaiskasvattajan oma reflektointitaito suhteessa ammattitaitoonsa nähdään tulevaisuuden arjen haasteena. Erityisten tarpeiden huomioiminen, haastavat lapsiryhmät ja pienryhmätoiminta, sekä suunnitelmallisuuden ja varhaiskasvatussuunnitelmien luovat tarpeen osaamisen kehittämiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Mediakasvatus lisääntyy ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö muuttuu. (Karila ym., 2013, s. 161.)

5.1 Tutkimuksen luotettavuustarkastelua

Kvalitatiivinen tutkimus antaa luvan kuvata todelliseen elämään liittyviä moninaisia ilmiöitä. Olen lähestynyt ilmiötä tapaustutkimuksen keinoin, tapauksena on Uudistuva varhaiskasvatus- hanke, työn osaamisen ja ammattitaidon kehittämistä hanketyön tukemana varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tutkimus on toteutunut edellä kuvattuna perusmuotoisena tutkimuksena, kirjallisen materiaalin tukemana kuvailevana tutkimuksena.

Tutkimusotteeseen liittyy kuitenkin aina myös arvokeskustelua. Tutkijan omat arvot, tieto ja kokemus varhaiskasvatustyöstä ovat vaikuttaneet väistämättä tutkimuksen kulkuun eri valintoina. (Hirsjärvi, ym., 2009, 161.) Tässä tutkimuksessa on läsnä varhaiskasvattajan näkökulma, joka liittyy omaan ajatteluun ja ymmärrykseen lapsuuden arvostamisesta, kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Tutkimuksen kuluessa olen päättänyt lähdekirjallisuudesta ja sen sopivuudesta palvelemaan omaa tarkoitustani korostamaan mielestäni merkittäviä asioita lastentarhanopettajan ammatillisuudesta ja sen kehittymisestä. Sama pätee valintoihin esimerkiksi Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen koulutusten arvioinnista suhteessa varhaiskasvatuslakiin ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Tutkimuksen objektiivisuutta lisää aineiston avoin saatavuus ja mahdollistaa lukijalle oman arvion muodostamisen.

Tutkimusotteena tapaustutkimus tuntui mielekkäältä suhteessa tutkimustehtävään, ottaen huomioon kandidaatin opinnäytetyön laajuuden. Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu ilmiön monipuolinen kuvaus eri menetelmillä, ja tämä tutkimus on toteutettu pohjautuen kirjalliseen aineistoon. Tutkimusta olisikin mielekästä laajentaa esimerkiksi Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeeseen osallistuneiden kuntien haastatteluilla ja kysymysaineistolla. Hanke on kuitenkin vielä niin vasta päättynyt, että todellisia tuloksia sen vaikutuksista kuntien varhaiskasvatuksen ammatillisuuteen ei vielä ole mahdollista kartoittaa ja kuvata.

Tutkimus on tehty edeten yleisestä varhaiskasvatustyön ja osaamisen kehittämisen viitekehyksestä kohti Uuden varhaiskasvatus- hankkeen luomiin edellytyksiin vastata uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) muutoksiin. Näin tutkimusmenetelmä tukee tavoitetta vastata tutkimustehtävään. (Hirsjärvi, ym., 2009, s. 223.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää sen läpinäkyvyys. Kanasen (2017, s. 175) mukaan ”reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja validiteetti sitä, että tutkitaan oikeita asioita”. Reliaabeliuden näkökulmasta, kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tutkia arvioimalla sen toistettavuutta. Tässä tutkimuksessa kaikki materiaali on julkista, saatavilla olevaa aineistoa. Kirjoitettuun tekstiin pohjautuvana aineistona tämä tutkimus on mahdollista toistaa, ottaen huomioon edellä kuvatun tutkijan oma intressi suhteessa tutkittavaan ilmiöön.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden validiutta voidaan puolestaan arvioida pohtimalla tutkimuksen kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta (Hirsjärvi, ym., 2009, 232). Tutkimusta olen kuvannut viitekehyksen käsitteiden avulla, joita olen osaltaan tulkinnut jo lähdeaineistoa valitessa palvelemaan tutkimuskysymyksiä. Tutkimuksen luotettavuutta osaltaan lisää se, että tutkimuksen edetessä lähdekirjallisuus alkoi toistaa itseään esimerkiksi ammatillisuuteen ja työn osaamiseen liittyvässä käsitteen määrittelyssä. Tämä tarkoitti kirjallisuuden tarjoaman tiedon saturaatiota, jonka vuoksi tutkimus muotoutui tietyn tyypiksi ja riittäväksi vastaamaan tutkimustehtävään. (Metsämuuronen, 2003, s. 179.)

Tutkimuksen luotettavuutta tukee myös aikaisempien tutkimusten samankaltaiset tulokset. (Kananen, 2017, s. 179). Etenkin Vujčićin ja Čamber Tambolašin mielenkiintoinen tutkimus (2017) opettajuuden ammatillisuuden kehittymisestä ja työ- ja toimintakulttuurin kehittämisestä yhdisti Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteiden ja Uudistuva varhaiskasvatus- hankkeen tavoitteet toisiinsa.

Lähteet

- Alasoini, T. (2016). *Workplace development drogrammes as institutional entrepreneurs. Why they produce change and why they do not*. Akateeminen väitöskirja. Aalto yliopisto. Helsinki: Unigrafia Oy.
- Alila, K. (2003). *Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:1. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Alila, K., Pihlaja, P., Palola, E., Idänpää-Heikkilä, U., Rajanen, J., Parrila S., Nummenmaa, A. & Ruokolainen, R. (2004). *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta: varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Byington, T. & Tannock, M. (2011). Professional development needs and interests of early childhood education trainers. *Early Childhood Research & Practice*, (13) 2.
- Eteläpelto, A., Hökkä, P., Paloniemi, S., Vähäsantanen, K. (2014). Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen: hankkeen tausta ja lähtökohdat. Teoksessa P. Hökkä, S. Paloniemi, K. Vähäsantanen, S. Herranen, M. Manninen & A. Eteläpelto (toim.). *Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen – Luovia voimavaroja työhön!* (s. 17–31). Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Heinikoski, M., Koskinen, M. & Ylitalo, M. (2014). *Osaamisen kehittäminen työpaikalla*. Tampere: Tammerprint Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kailasuo, M. (2017). Jaettu pedagoginen yhteistyö. Päiväkodin johtajan käsitykset pedagogisesta yhteistyöstä varhaiserityisopettajan kanssa. Pro Gradu. Oulun yliopisto.
- Kalliola, S., (2014). Työkonferenssimenetelmä eilen ja tänään. Teoksessa P. Hökkä, S. Paloniemi, K. Vähäsantanen, S. Herranen, M. Manninen & A. Eteläpelto (toim.). *Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen – Luovia voimavaroja työhön!* (s. 179–194). Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Kananen, J. (2013). *Case-tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 143. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes Print.
- Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes Print.

- Karila, K., Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, K., Mattila, V., Rantala, K., Ropponen, M., Rouhiainen-Valo, T., Siren-Aura, M., Goman, J., Mustonen, K. & Smeds-Nylund, A-S. (2013). *Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa – Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista*. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto, Julkaisuja 2013:7. Viitattu 20.2.2018. http://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_0713.pdf
- Karila, K. & Kinos, J. (2010). Päivä lastentarhanopettajana- Mistä varhaiskasvatuksen ammatillisuudessa on oikein kyse? Teoksessa R. Korhonen, M-L. Rönkkö & J. Aerila (toim.) *Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. (283–294). Turku: Uniprint.
- Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Helsinki: Lönnberg Print & Promo.
- Karila, K., Kosonen, T., Järvenkallas, S. & Kytöharju, M. (2017). Varhaiskasvatuksen tiekartta – miten lisätä osallistumista ja henkilöstön osaamista? *Talous ja yhteiskunta*, (4). 2–7.
- Kempeleen kunta. (2016). Varhaiskasvatukselle myönnetty valtionavustus” Uudistuva varhaiskasvatus”. Viitattu 1.3.2018. <http://edu.kempele.fi/dynasty/kokous/20161695-7.PDF>.
- Kielitoimiston sanakirja. (2017). Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Päivitetty 28.2.2017. Viitattu 19.2.2018. URN:NBN:fi:kotus-201433.
- Kupila, P. (2011). Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (300–311). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lumijoen kunta. (2017). Toimintakertomus. Vastuualue varhaiskasvatus. Viitattu 1.3.2018. <http://www.lumijoki.fi/dynasty/kokous/2018652-5-1.PDF>.
- Metsämuuronen, J. (2003). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Helsinki: International Methlep KY.
- Muhoksen kunta. (2016). Toimintakertomus. Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut. Viitattu 1.3.2018. <http://muhos01.hosting.documenta.fi/kokous/20171228-2-1.PDF>.
- Mäkitalo, A-R., (2009). Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämis-yksikkö, VKK-Metro-hanke. Teoksessa A.R. Mäkitalo, M. Ojala, T. Venninen & B., Vilpas.

- Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa.* Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 22 (s. 21–26). Helsinki: Yliopistopaino.
- Opetushallitus. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Opetushallitus. (2016a). Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin kehittäminen 2016. Ratkaisuyhteenveto. Viitattu 1.3.2018. http://www.oph.fi/download/177390_rahoytetut_hankkeet_varhaiskasvatuksen_kehittaminen_2016.pdf.
- Opetushallitus. (2016b). Opetushallituksen lehdistötiedote 13.5.2016. Viitattu 1.3.2018. http://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/valtioneuvostusta_varhaiskasvatuksen_kehittamiseen.
- Opetushallitus. (2016c). Hakutiedote 13.5.2016. 17/2016. Viitattu 4.3.2016. http://www.oph.fi/download/176558_hakutiedote_17_2016_varhaiskasvatus.pdf.
- Opetushallitus. (2017). Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat- Mikä muuttuu? Viitattu 26.2.2018. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut.
- Puroila, A-M. & Kinnunen, S. (2017). *Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 78/2017.*
- Rouvinen, R. (2007). *"Tässä työssä yhdistyy kaikki" Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa.* Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 119. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Seppänen-Järvelä, R., Vataja, K. (toim.). (2009). *Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä.* Jyväskylä: PS- kustannus.
- Sillanpää, P. (2015). *Vertaismentorointi tukee ammatillista kasvua.* Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 18. Viitattu 10.11.2017. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2015060910132>.
- Suhonen, M. & Paasivaara, L. (2007). *Kehittämishankkeen suunnittelu sidosryhmäyhteistyön intressien näkökulmasta.* Hallinnon tutkimus 26. N:o 4, 3-18.
- Tahkokallio, L. (2014). *Lastentarhanopettajan ammatillinen kehittyminen havainnointiin perustuvan reflektion avulla.* Helsinki: Unigrafia.
- Tuovinen, S. (2017). Satuhierontaa esiteltiin Oulun yliopiston Uudistuva varhaiskasvatusseminaarissa. Viitattu 2.3.2017. <http://satuhieronta.fi/satuhieronta-oli-mukana-oulu-yliopiston-uudistuva-varhaiskasvatus-seminaarissa/>.
- Turpela, M. (2012). Lasten hyvinvointi päiväkodissa äitien ja työntekijöiden tulkitsemana.

- Pro gradu. Oulun yliopisto.
- Varhaiskasvatuslaki. (19.1.1973/36). Ajantasainen lainsäädäntö Finlex. Viitattu 1.3.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
- Venninen, T. (2007). ”*Olen enemmän alkanut pohtimaan ja sanomaan ääneen mitä ajattelen*” - ammatillinen kehittyminen ja yhteisöllinen palaute päiväkodin työtiimeissä. Tutkimuksia 282. Helsinki: Yliopistopaino.
- Venninen, T. (2009). Kokemukset viitoittavat uutta tietä. Teoksessa A.R. Mäkitalo, M. Ojala, T. Venninen & B., Vilpas. *Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa*. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 22 (s. 253–260). Helsinki: Yliopistopaino.
- Vujičić, L. & Čamber Tambolaš, A. (2017). Professional development of preschool teachers and changing the culture of the institution of early education. *Early Child Development and Care*. (187)10, 1583–1595.
- Vähärautio, A. (2013). Avoimia ikkunoita ja kudottuja verkkoja – hankkeen tulosten arviointia. Julkaisussa A. Vähärautio (toim.). *Pohjoisen alueen Kaste (PaKaste II) hankekokonaisuuden Pohjois-Pohjanmaan osahanke. Lapsen hyvä arki 2-hanke 2011–2013*. Oulun yliopisto: Juvenesprint- Suomen yliopistopaino oy.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research*. Design and methods series, vol 5. Thousand oaks. California: Sage Publication.